

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

MATIJA MEDVEREC

**DJELOVANJE TAMBURAŠKOG
ORKESTRA U KRIŽEVCIMA**

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

red. prof. art. DAVOR BOBIĆ

Osijek, 2016.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3-4
2. POVIJEST I RAZVOJ TAMBURAŠKOG ORKESTRA.....	5-8
2.1. TAMBURA U KRIŽEVCIMA U 19. I PRVOJ POLOVICI 20. STOLJEĆA	8
2.2. TAMBURAŠKI ZBOROVI U KRIŽEVCIMA.....	9
2.2.1. <i>Tamburaški zbor „Pluga“</i>	9-10
2.2.2. <i>Tamburaški zbor „Zvona“</i>	10-11
2.2.3. <i>Tamburaški zborovi „Kalnika“</i>	11-12
2.3. OSTALI PODACI O TAMBURAŠKOJ GLAZBI U KRIŽEVCIMA TIJEKOM 19. I POČETKOM 20. STOLJEĆA	12
2.4. GLAZBENA ŠKOLA ALBERTA ŠTRIGE I NJEZIN TAMBURAŠKI	
ORKESTAR.....	13-14
2.5. NASTUPI TAMBURAŠKOG ORKESTRA	15
2.5.1. <i>Smotre, festivali, natjecanja i nagrade</i>	15-16
2.6. VODITELJI TAMBURAŠKOG ORKESTRA.....	16-17
3. ZAKLJUČAK.....	18
4. SAŽETAK.....	19
5. POPIS LITERATURE.....	20

1. UVOD

„Rusi imaju balalajku, Grci buzuki, Talijani mandoline, a Hrvati tambure, legenda kaže da je još u 6. stoljeću car Mauricije u Trakiji uhvatio trojicu Hrvata umjesto s oružjem, s tamburama.“¹

Istina, glazbalo slično tamburi poznato je još u staroj kulturi Mezopotamije, u 3. stoljeću, a o njezinim pretečama govore i neki spomenici sačuvani u Egiptu.

Ipak, tambura koja ima najviše sličnosti s današnjim oblikom tog žičanog glazbala na prostore jugoistočne Europe došla je u doba turskih osvajanja Balkana, u 14. i 15. stoljeću. Stručnjaci vjeruju kako je u Slavoniju i druge krajeve Hrvatske prenesena tijekom seobe Hrvata iz Bosne, odnosno njihovog bijega pred turskim osvajačima. Tambura je hrvatsko tradicijsko narodno trzalačko žičano glazbalo, koja je prošla dug i bogat razvojni put, ali je oduvijek bila i ostala naše najpopularnije narodno glazbalo s ishodištem u narodnoj glazbi. Potječući od stare tambure samice², tambura se i još danas razvija, pretvarajući tamburašku glazbu i njene mogućnosti u jedinstvenu umjetničku i glazbenu granu današnjice.

U počecima, tambura se svirala kao solističko glazbalo. Bilo je tako sve do godine 1847. kada je Pajo Kolarić u Osijeku osnovao prvo tamburaško društvo te tako utemeljio orkestralno tamburaško muziciranje i dao umjetnički značaj narodnom instrumentu. Kako ističe Josip Andrić, jedan od najvažnijih istraživača tambure, udruživanje tambura u sastave najvjerojatnije je počelo krajem 18. stoljeća po uzoru na djelovanje „bačkih ciganskih kapela“. Dajući tamburi umjetnički polet, osnivaju se brojna tamburaška udruženja i objavljuje prva tamburaška literatura. Popularnost tambure u školama sve više raste; učenici rado sviraju u školskim tamburaškim orkestrima jer se vrlo brzo i relativno jednostavno postiže višeglasno složno muziciranje te se od mladih dana razvija ljubav prema glazbi i ujedno se povećava broj orkestara, svirača i sastava. Tambura je postigla visoke izvođačke dosege koji joj omogućuju izvođenje folklorne, ali i zahtjevne umjetničke glazbe. Kao plod višegodišnjih inicijativa i napora tambura je u Hrvatskoj postala glazbalo koje se uči kao glavni predmet u osnovnoj glazbenoj školi. Tambura je jedino hrvatsko narodno glazbalo koje je napredovalo do izvođenja umjetničke glazbe. Od druge polovice 19. stoljeća do danas nastao je velik broj skladbi za tamburaške orkestre u djelima mnogih hrvatskih skladatelja. U proteklih stotinjak godina sviranje u tamburaškom orkestru postalo je dijelom šire kulturne stvarnosti i duboko se usadilo u dušu hrvatskog naroda kako u domovini, tako i među našim

¹ <http://www.100tamburasa.svita.net/orkestar.html>, 12.9.2016.,20:56

² Tambura samica je hrvatsko tradicijsko žičano narodno glazbalo

iseljenicima u svijetu. Potrebe za sustavnim učenjem tambure narasle su zbog nedostatka stručnih kadrova za vođenje tamburaških orkestara. Činjenice govore da se tambura spominje i svira u još nekim zemljama, npr. u Grčkoj, Albaniji, Makedoniji, na Kosovu i Metohiji, u Bosni i Hercegovini, Bugarskoj, tatarskim krajevima i dr., no samo je u Hrvata ona postala i ostala sastavni dio cjelokupne glazbene narodne kulture, s posebnim mjestom i posebnim statusom.

Također je važno spomenuti da je Pajo Kolarić svojim reformatorskim činom prije svih pretvorio tamburu kao narodno solističko glazbalo u orkestralno glazbalo čiji putovi vode umjetničkim postignućima. Tamburaški orkestri u našim osnovnim školama i kulturno-umjetničkim društvima osim folklornih obrada, orkestralnih pratnji za soliste, grupe pjevača i pjevačke zborove, sviraju i koncertnu glazbu pisanu za tamburaški orkestar te je za takvo sviranje potrebno temeljitije glazbeno opismenjavanje i upoznavanje tehnike sviranja prema zahtjevima orkestralnih partitura. Tambure u Hrvata su nezaobilazan čimbenik, kako u dosadašnjem razvoju hrvatske glazbene kulture, tako i u budućem slijedu događaja kulturnih zbivanja u nas.

2. POVIJEST I RAZVOJ TAMBURAŠKOG ORKESTRA

Ranije sam već naveo da je prvi tamburaški zbor nastao u Osijeku 1847. godine kojeg je osnovao Pajo Kolarić, djelujući kao gradski senator u tom gradu. Međutim, Miroslava Hadžihusejnović-Valašek upozorila je na postojanje i drugih tamburaških sastava u Slavoniji u vrijeme Paje Kolarića te kako je on uzdignut na povijesno mjesto jer je to prvi tamburaški zbor o kojem postoje podaci. Na nastajanje Kolarićeva i drugih društava (osim romskih sastava iz Bačke) uvelike je utjecao Ilirski preporod. On je naime, svoje ideje o nacionalnom glazbenom stilu pokušavao izgraditi na tada slabo istraženoj hrvatskoj tradicionalnoj glazbi. Vjerojatno je time potaknuo hrvatsko građanstvo na sviranje tambure te se polovica 19. stoljeća smatra prijelomnom za povijest tambure iz razloga što je tambura postala priznata u društvu. Tako Ruža Bonifačić u svom članku „Uloga rodoljubnih pjesama i tamburaške glazbe u Hrvatskoj početkom 1990-ih“ radi podjelu tamburaških orkestara u 3 skupine:

- 1) *folklorni tamburaški sastavi (19.st.)*
- 2) *amaterski tamburaški sastavi/orkestri (19.st.)*
- 3) *profesionalni, gradski, glazbeno školovani orkestri (sred. 20.st.)*

Stvorivši prvi tamburaški zbor, Kolarić je, zanesen duhom revolucionarnog ilirstva, ostvarivao svoj ideal na glazbenom polju time što je tamburi dao smisao kakav su do tada u nas imala samo glazbala preuzeta od drugih europskih naroda. Time je želio dokazati da i mi imamo mogućnosti obogaćivanja svoga glazbenog života. Slavonija postaje središtem tamburaštva, a Osijek kolijevkom hrvatske tambure. Od tog se vremena na tamburi počinje skupno muzicirati, a time počinje orkestralni razvoj tambure i tamburaške glazbe.

Slika 1. Pajo Kolarić, skladatelj i utemeljitelj skupnog muziciranja na tamburi

Ukratko, tamburaški orkestar je skupina tamburaša koji zajedno sviraju na tamburama različitih veličina i oblika. Uobičajeno je da svirači za vrijeme izvođenja glazbe sjede, a pred sobom imaju stalke s notama. Orkestrom ravna dirigent, a orkestar svira po notama bez improvizacije. Ako ima više članova, na nekim dionicama svira više njih. Najmanji orkestri imaju barem dvanaest tamburaša premda bi se takve skupine trebale nazivati komornim ansamblima. U počecima je orkestar bio nasumce sastavljen, a danas ima određen broj dionica:

- **školski (mali) tamburaški orkestar (slika 2.)**

bisernica ³ prva	2 svirača
bisernica druga	2 svirača
(bisernica treća)	2 svirača
brač prvi	3 svirača
brač drugi	3 svirača
čelović ili e-brač	3 svirača
čelo (čelo-berde)	3 svirača
bugarija ⁴	3 svirača
berde ⁵	2 svirača

Slika 2. Školski (mali) tamburaški orkestar

³ Bisernica (po arap. tambur - sedefli) je najmanja tamburica u tamburaškom zboru, izvodi sopransku dionicu

⁴ Bugarija (po arap. tanbur - bulgari) je tambura srednje veličine. U tamburaškom zboru služi ponajviše za pratnju u akordima

⁵ Berda je najveći instrument u tamburaškom zboru

- **veliki tamburaški orkestar** (slika 3.)

bisernica prva	3 svirača
bisernica druga	3 svirača
bisernica treća	3 svirača
brač prvi	4 svirača
brač drugi	4 svirača
brač treći (e-brač)	4 svirača
(čelović)	4 svirača
čelo	2 svirača
čelo-berde	2 svirača
bugarija prva	2 svirača
bugarija druga	2 svirača
berde	4 (3) svirača

Slika 3. Veliki tamburaški orkestar

U tamburaškom orkestru, kao i ostalim orkestrima, osnovnu tonsku sliku čini zborna postava dionica odnosno kvartet: brač⁶ prvi, brač drugi, čelović⁷ (ili e-brač) i čelo⁸. Svaku

⁶ Brač (prema tal. viola da braccio), vrsta tambure, srednje veličine, izvodi melodijsku dionicu

⁷ Čelović, vrsta tambure, spada u čelo-tambure, služi za sviranje krupnijih tonova, često se izbacuje iz sastava

⁸ Čelo (po tal. violoncello) je velika tambura kojoj u tamburaškom zboru pripada donekle uloga violončela iz gudačkog orkestra.

dionicu jednakom tehnikom, dinamikom, artikulacijom, agogikom⁹ i dr., izvode dva ili više svirača isključujući svaku improvizaciju ili individualizaciju interpretacije.

2.1. TAMBURA U KRIŽEVCIMA U 19. I PRVOJ POLOVICI 20.ST.

Prvi spomen tambure na križevačkom području bilježimo još iz 1869. godine i sadrži imena dvojice tamburaša: Stjepana Kokota iz Križevaca i Luku Štulića iz Mičevca. Jedini dokaz o pojedinačnim sviračima tambure na području Križevaca osim tamburaških zborova, nalazi se u *Kronici izvrstnijih tamburašah i drugih narodnih glasbenikah, pjevačah i plesačah obojeg spola* Mijata Novaka Petrinjca. Iako jedini, to je vrlo vrijedan dokaz. *Kronika*, objavljena 1869. godine, je najranije dosad pronađeni pisani spomen tambure u Križevcima. Od kasnog 19. stoljeća i ranog 20. stoljeća, počinju se formirati i veći tamburaški sastavi, točnije zborovi.

Andrić ističe da je najveći promicatelj tamburaške glazbe u našim zapadnim krajevima s kraja 19. i početkom 20. stoljeća bio Milutin Farkaš koji je rođen u Križevcima. Po njemu je i nazvan „kvintni sistem tambura s jednoglasnim bisernicama i bračevima kao Farkašev sistem“. Da su tambura i tamburaška glazba na križevačkom području bili zastupljeni i izvan okvira tamburaških zborova svjedoči i *Pjesmarica* križevačkog tiskara Gustava Neuberga izdana 1914. godine. Osim u Križevcima, postoje i podaci da je tambura svirana u okolnim selima.

Kad se povijest tambure u Križevcima usporedi s poviješću tambure na području cijele Hrvatske, uočavaju se mnoge podudarnosti: pojava pojedinačnih svirača tambure, osnivanje građanskih tamburaških zborova s dirigentom i pisanim partiturama u kasnom 19. i ranom 20. stoljeću, postojanje neformalnih tamburaških sastava. A kad uspoređujemo križevačku i zagrebačku ili osječku povijest tambure, uočljivo je da Križevci nisu puno zaostajali za većim tamburaškim centrima i da današnja kvaliteta križevačkih tamburaša počiva na bogatoj tradiciji sviranja tambure u Križevcima.

⁹ Agogika (fr. agogique, en. agogics) potiče iz grčkog jezika i znači voditi, način izvođenja, neznatne promjene

2.2. TAMBURAŠKI ZBOROVI U KRIŽEVCIMA

Križevci su već od posljednje četvrtine 19. stoljeća imali tamburaške zborove u okviru dvaju društva: studentskog društva „Plug“, pjevačkog društva „Zvono“, a od 20. stoljeća i u okviru obrazovnog obrtno-radničkog društva „Kalnik“.

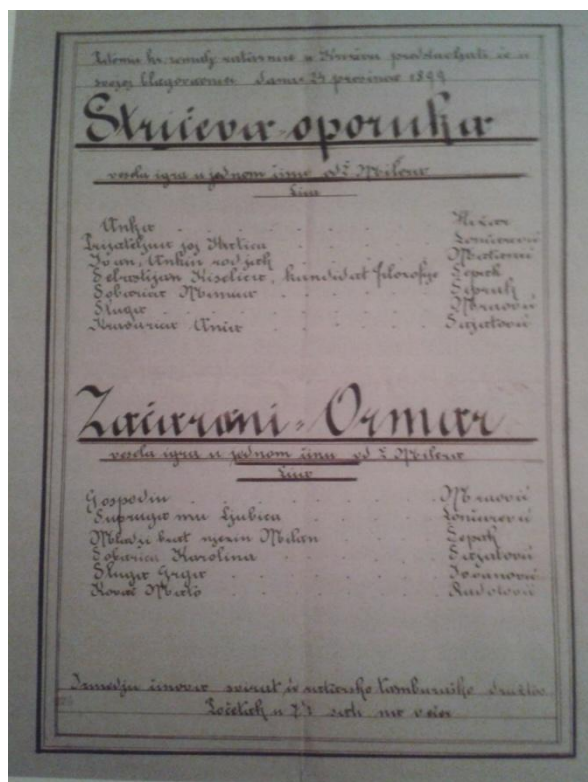
2.2.1. *Tamburaški zbor „Pluga“*

Kraljevsko gospodarsko i šumarsko učilište u Križevcima postojalo je još od 1860. godine, a društvo „Plug“ se pod okriljem Učilišta bavilo brojnim aktivnostima (pribavljanjem i čitanjem stručnih časopisa, pisanjem članaka), humanitarnim, literarnim i glazbenim aktivnostima. Svrha mu je bila da svojim članovima pruža vježbanje u pojedinim granama poljoprivrednih nauka i pritom daje zabavu čitanjem i pjevanjem. Na učilištu je djelovalo i pjevačko društvo „Slavuj“ koje je kasnije priključeno „Plugu“. Unutar kluba su postojale tri sekcije: tamburaška, pjevačka i diletantska¹⁰.

Iako ne postoje podaci o godini osnutka tamburaške sekcije, može se pretpostaviti da je bila osnovana na samom početku djelovanja „Pluga“. Naime, smatra se da je „Plug“ i prije osnivanja pjevačkog društva „Slavuj“ imao svoj tamburaški sastav i činili su ga uglavnom slavonski studenti. Kako ističe Julije Njikoš u svojoj monografiji *Povijest tambure i tamburaške glazbe*, u vrijeme osnivanja križevačkog „Pluga“ u Osijeku je već djelovalo nekoliko učeničkih tamburaških zborova pa je moguće da su neki slušatelji Učilišta u Križevcima ujedno i svirači u tamburaškom zboru bili bivši članovi osječkih đачkih tamburaških društava.

Na dvama programima koncerata tamburaškog zbora iz 1906. i 1907. godine, kao zborovođa tamburaškog zbora naveden je Ernest(o) Wolf, a prije njega zborovođa je bio kapelan Josip Barberić. Koncertni programi su sačuvani u Gradskom muzeju u Križevcima, a posljednji datira iz 1924. godine. Nakon te godine više nema podataka o djelovanju tamburaškog zbora „Pluga“ jer je ondašnja aktualna vlast ukinula cjelokupno studentsko društvo „Plug“.

¹⁰ Diletant (tal.), nestručnjak, amater, nevježa

*Slika 4. Plakat koji svjedoči da je u Križevcima 1899. godine djelovalo
Ratarsko tamburaško društvo*

2.2.2. Tamburaški zbor „Zvona“

S djelovanjem „Pluga“ donekle je bio povezan i tamburaški zbor najstarijeg križevačkog pjevačkog društva „Zvono“. Pjevačko društvo je osnovano 1863. godine, a od 1890. godine počinje se spominjati i tamburaški zbor. U izvještajima o aktivnostima tamburaškog zbora, dolazimo do podatka da je tamburaški zbor 1891. godine brojio 32 člana koji su tijekom te godine djelovali u zboru što je bila impresivna brojka za ondašnja, ali i za današnja vremena.

Glavni inicijator za osnivanje i djelovanje tamburaškog zbora bio je Josip Derenčin koji je sredstvima Društva kupio instrumente i čak dozvolio da se u njegovom stanu održavaju probe. Zbog loših međuljudskih odnosa u Društvu prevelika ovisnost zbora o Derenčinu pokazala se problematičnom. Budući da su se tambure čuvale u njegovom stanu, optužen je da ih koristi u privatne svrhe te je na jednoj od sjednica donijeta odluka da izvijesti o radu tamburaškog zbora ili da uzalud bačeni novac za kupnju tambura vrati ili će ga tužiti. Kako

održavanje tamburaškog zbora nije bilo uspješno, kasnije su tambure posuđene tamburaškom zboru „Pluga“.

Da ipak nije bilo sve tako crno, potvrđuje program jednog koncerta iz 1898. godine iz kojeg doznajemo da su tamburaški zborovi „Pluga“ i „Zvona“ imali zajednički nastup. Nakon tog koncerta, tamburaški zbor „Zvona“ više se ne spominje, a to se može vidjeti u zapisnicima Društva koji se vođeni do 1912. godine gdje se ističe da je djelatnost „Zvona“ oslabila ili čak potpuno nestala.

2.2.3. Tamburaški zborovi „Kalnika“

Treći križevački tamburaški zbor osnovan je 1901. godine. To je bio zbor Obrazovno obrtno-radničkog društva „Kalnik“, pjevačkog društva utemeljeno 1899. godine. Jedan od motiva zbog koje je pjevačko društvo osnovalo tamburaški zbor bio je financijski. U društvu je i prije osnivanja tamburaškog zbora bilo članova koji su znali svirati tamburu te se prvim članovima smatraju „oni koji su već znali nešto svirati“. 1902. godine „Kalnik“ je osnovao i ženski tamburaški zbor koji je održavao i samostalne koncerte. O tome da su još u 19. stoljeću i žene svirale tamburu, piše Franjo Kuhač koji je poticao žene na bavljenje tim instrumentom. Prvi zborovođa muškog tamburaškog zbora bio je Franjo Presker koji je za zbor pisao i aranžmane. Vodio je orkestar punih dvadeset godina, sve do svoje smrti 1921. godine kada ga nasljeđuje Matija Pajor dok je ženski tamburaški zbor u jednom periodu vodio Kreško Šklebar. 1904. godine Društvo donosi odluku da Ludvig Dragustin, jedan od svirača, podučava početnike koji bi se kasnije priključili zboru i tu je možda riječ o prvoj organiziranoj nastavi tambure u Križevcima.

Teška ekonomska i financijska situacija, kao i društvene promjene doveli su do problema u razvijanju i radu tamburaškog orkestra. Neprestani problemi doveli su do toga da je od 1940. god. postojao samo muški zbor, a za vrijeme trajanja Drugog svjetskog rata „Kalnik“ uopće nije djelovao. Kasnije je Društvo obnovilo tamburašku sekciju, čak i osnovalo komorni simfonijski orkestar. Međutim, nisu dugo djelovali te je djelovanje tamburaškog zbora četrdesetih godina 20. st. potpuno zamrlo. Tome je i pridonijela promjena glazbene preferencije¹¹ publike jer kako ističu neki podaci, nakon jednog koncerta pjevačkog društva, na večernjem domjenku ples nisu pratili ni tamburaški zbor ni limena glazba već jazz-sastav iz Zagreba.

¹¹ Preferencija (lat.), davanje prednosti, ili prvenstva, iskazivanje sklonosti

Kasnije je bilo brojnih inicijativa križevačke Gimnazije o osnivanju tamburaškog orkestra, međutim bezuspješnih. Nastojanje vodstva „Kalnika“ da osnuje tamburaški sastav u sklopu križevačkih škola, ukazuje na to da je u tom razdoblju bilo teško pokrenuti i održavati tamburašku sekciju unutar Društva. U križevačkom Gradskom muzeju sačuvane su brojne partiture i dionice različitih autora, pisane za tamburaški orkestar. Uz neke nažalost nisu zabilježena imena autora, između ostalih i jedna partitura pod nazivom „Križevački pometači“ koja tematizira Križevce pa se pretpostavlja da je napisana za jedan od križevačkih tamburaških zborova.

2.3. OSTALI PODACI O TAMBURAŠKOJ GLAZBI U KRIŽEVCIMA TIJEKOM 19. I POČETKOM 20. STOLJEĆA

Osim triju najznačajnijih društava: „Pluga“, „Zvona“ i „Kalnika“, svoj tamburaški zbor imala je i križevačka Učiteljska škola. Iako je bila osnovana već 1920. god., sa svojim radom prekinula je 1929. god., da bi ponovno bila uspostavljena tijekom Drugog svjetskog rata. Kasnije je osnovano Omladinsko kulturno-umjetničko društvo „Vladimir Nazor“ u sklopu kojeg su osim literarne, dramske, likovne i folklorne grupe djelovala i dva zbora: pjevački i tamburaški. Tamburaški zbor nastupio je na proslavi 40. Obljetnice Škole 1961. god.

Naila Ceribašić u svojoj knjizi *Hrvatsko, seljačko, starinsko i domaće: povijest i etnografija javne prakse narodne glazbe u Hrvatskoj* ističe kako je 1929. god. u Križevcima postojao tamburaški zbor Seljačke sloge koji je nastupio na tamburaškoj smotri koju je te godine prvi puta organizirala Seljačka sloga.

2.4. GLAZBENA ŠKOLA ALBERTA ŠTRIGE I NJEZIN TAMBURAŠKI ORKESTAR

Organizirano glazbeno poučavanje u Križevcima možemo pratiti od 1813. godine, kada je osnovan Glazbeni zavod. A da bismo mogli govoriti o povijesti Tamburaškog orkestra Glazbene škole Alberta Štrige Križevci, treba nešto reći i o postanku današnje Glazbene škole jer su neki detalji iz povijesti Škole usko povezani s radom njezina Tamburaškog orkestra. Muzička škola otvorena je 4. rujna 1945. godine u Domu kulture, a osim klavira i violine, u početku se podučavalo i sviranje violončela, puhačkih instrumenata i tambure.

Za razvoj križevačkog glazbenog života velike zasluge idu Božidaru Brozoviću koji je obnovio rad mješovitog zbora Hrvatskog pjevačkog društva „Kalnik“ i istodobno započeo s osnivanjem Tamburaškog orkestra. Na Skupštini 27. veljače 1970. godine osnovana je Osnovna muzička škola koja je dobila ime po poznatom ilircu Albertu Štrigi. Ravnatelj je bio već spomenuti Božidar Brozović, no ubrzo nakon njegove smrti ravnateljicom je postala Ivanka Konfic, koja je funkciju ravnateljice obnašala dugih 35 godina. Škola je osim ravnateljice imala zaposlena 3 učitelja, podučavalo se sviranje gitare, harmonike i klavira, a kako bi još više potaknuli učenike na pohađanje Glazbene škole, uvedena je i poduka na tamburama, u obliku slobodne aktivnosti za one učenike koji su već učili sviranje nekog drugog instrumenta. Zahvaljujući tome, osnovan je Tamburaški zbor, koji je dva puta tjedno po jedan školski sat polazilo četrnaest učenika.

Orkestar je vodio Marijan Horvatić, učitelj gitare, koji je završio teoretski odjel u Varaždinu, uključujući i tamburu kao obavezni narodni instrument. Nakon njega, vođenje je preuzeo Ivan Flok, nastavnik muzike u Osnovnoj školi „Bratstvo-jedinstvo“ Križevci. Kako se broj učenika povećavao, Škola je morala posuditi tambure iz gradskih osnovnih škola i društava. Na mjesto učitelja gitare 1976. godine došao je njezin bivši učenik Stjepan Fortuna, tada još uvijek učenik Srednje muzičke škole „Vatroslav Lisinski“ u Zagrebu koji je voditeljem Tamburaškog orkestra postao nakon povratka s odsluženja vojnog roka. Jesen 1976. godine može se smatrati razdobljem osnivanja Tamburaškog orkestra, a spomenuti Stjepan Fortuna njegovim prvim stalnim dirigentom.

Članovi Orkestra često su se mijenjali, a učenici su Orkestar najčešće napuštali nakon završetka osnovne glazbene škole. Unatoč tome, Orkestar je sve češće nastupao u Križevcima i okolici i izvedbe su postajale sve kvalitetnije. Prvi ozbiljniji nastup bio je na Regionalnoj smotri u Đurđevcu pred stručnom komisijom od koje su dobili sve pohvale uz

sugestiju da nabave kvalitetnije instrumente za Saveznu smotru u Osijeku. U školskoj godini 1988./1989. usvojen je novi nastavni plan i program za glavni predmet tamburu, upisano je trinaestero učenika, a nastavnik im je bio Stjepan Fortuna koji se usavršavao na raznim seminarima za učitelje tambure i voditelje tamburaških orkestara te mu je dodijeljena Diploma voditelja tamburaških orkestara i učitelja tambure u organizaciji Prosvjetnog sabora kulture. Na početku školske godine 1990./1991. osnovan je Komorni sastav tambura. Tamburaški orkestar je iz godine u godinu povećavao broj članova te je imao „mali“ Tamburaški orkestar na koji su išli svi polaznici glavnog predmeta tambure i „veliki“ Tamburaški orkestar na koji su išli samo najbolji učenici. U školskoj godini 1993./1994. iz Orkestra su proizašla dva nova komorna sastava: muški sastav Žute dunje i ženski sastav Križevčanke koji su imali brojne nastupe, na predstavljanjima kao i na televiziji. Početkom školske godine 1995./1996. Škola je dobila suglasnost za postepeno uvođenje programa srednje glazbene škole te je promijenila ime u Glazbena škola Alberta Štrige.

Školska godina 1997./1998. za Tamburaški orkestar bila je važna zbog nabave novih tambura pri čemu je velik dio sredstava osiguralo Ministarstvo prosvjete i športa. Iako se nastava izvodila grupno, bio je potreban još jedan nastavnik tambure. Svake godine broj nastupa bio je sve veći i rezultati su bili sve bolji. Tijekom školske godine 2005./2006. uslijedile su velike promjene kada je ravnateljicu Ivanku Konfic, nakon 35 godina uspješnog vođenja Škole, zamijenila Branka Špoljar. Ona je nastavila sa započetim radom na području tambure i te godine je stiglo odobrenje Ministarstva za uvođenje glavnog predmeta tambure u Srednju školu. Tamburu u Srednjoj školi upisali su i učenici iz Vinkovaca i Vrbovca te osvojili prve nagrade na natjecanjima.

Od siječnja 2008. godine vođenje Tamburaškog orkestra preuzeo je Matija Fortuna, kao zamjena za svog oca koji je bio na bolovanju. Nakon trideset godina rada i vođenja Tamburaškog orkestra, u svibnju 2009. godine, Stjepan Fortuna otišao je u mirovinu. Kako je Škola imala problema s popunjavanjem tog radnog mjesta, te godine nije obilježena proslava 30. godišnjice rada Tamburaškog orkestra. Od školske godine 2009./2010. Komorni sastav tambura u Osnovnoj glazbenoj školi i „mali“ Tamburaški orkestar preuzeo je Mihael Konfic, bivši učenik Škole, a „veliki“ Tamburaški orkestar i Komorni sastav tambura u Srednjoj glazbenoj školi vodio je Matija Fortuna. Konačno, školske godine 2010./2011. vođenje Tamburaškog orkestra i Komornog sastava tambura Srednje glazbene škole preuzeo je Igor Kudeljnjak koji je i danas na tom mjestu. Još treba spomenuti kako je 2003. godine osnovan i seniorski tamburaški orkestar Gradski tamburaški orkestar „Sveti Marko Križevčanin“ jer učenici nakon završetka srednje glazbene škole nisu imali gdje nastaviti svirati.

2.5. NASTUPI TAMBURAŠKOG ORKESTRA

Tamburaški orkestar Glazbene škole Alberta Štrige Križevci može se podičiti velikim brojem nastupa diljem Hrvatske i u inozemstvu. Prvi poznati nastup zabilježen je 7. ožujka 1979. godine na priredbi Škole. Tijekom godine nastupi Orkestra najčešće su vezani uz školske nastupe, ali i uz važne događaje u gradu Križevcima. Također, Orkestar redovito surađuje s križevačkim društvima, udrugama i institucijama i nastupa na važnim kulturnim i gospodarskim događanjima u Gradu i Županiji.

Od posebne važnosti su nastupi na natjecanjima i to na svim razinama u državi gdje je Orkestar u početku vrlo brzo pokazao visoku kvalitetu koja je zadržana do danas. Što se tiče samostalnih nastupa, posebna mjesta zauzimaju koncerti povodom velikih obljetnica te koncerti održani u čast poznatim autorima: Josipu Andriću, Juliju Njikošu i Adalbertu Markoviću koji ima posebno mjesto u repertoaru Tamburaškog orkestra. Dva koncerta iz „novije faze“ koje valja spomenuti su: ciklus „Glazbene staze“: „Drugo lice tamburitze“ - večer glazbe Zdravka Šljivca te koncert u ciklusu „Mladi glazbenici u Matici hrvatskoj“.

Osim nastupa u Križevcima i diljem Hrvatske, Tamburaški orkestar imao je brojne nastupe i u inozemstvu. Dva nastupa u Belgiji bila su natjecateljske naravi, a ostali brojni koncerti bili su reprezentativnog i humanitarnog karaktera. Tako možemo izdvojiti koncerte u Njemačkoj, Italiji, Austriji, Sloveniji, Portugalu, SAD-u, Francuskoj i mnogim drugim zemljama gdje je Orkestar prezentirao svoja izvođačka umijeća, ali i hrvatsku glazbu i kulturu.

Što se tiče repertoara, okosnicu čine skladbe hrvatskih skladatelja: Adalberta Markovića, Julija Njikoša, Josipa Andrića, Bože i Zlatka Potočnika, Zdravka Šljivca i dr. Od djela skladatelja klasične glazbe, rado se izvode polke i valceri Johanna Straussa i odlomci iz djela opernih majstora (Verdi, Mascagni, Rossini). Također, Orkestar na repertoaru ima i duhovne, domoljubne, zabavne i druge skladbe.

2.5.1. Smotre, festivali, natjecanja i nagrade

Prvi nastup Tamburaškog orkestra pod vodstvom Stjepan Fortune, kako smo naveli, održan je pred komisijom na Regionalnoj smotri u Durđevcu 1982. godine. Iskustvo su skupljali na općinskim i regionalnim smotrama prije uvrštenja na najvažniju tamburašku

manifestaciju, Festival tamburaške glazbe u Jugoslaviji. Redovito su dobivali pohvale, a 1990. godine Orkestar je osvojio Pokal Društva skladatelja Hrvatske za izvedbu skladbe *Slavonska rapsodija* Julija Njikoša.

Zbog ratnih okolnosti, 15. festival tamburaške glazbe Hrvatske (prvi puta pod tim imenom) održan je 1992. godine u Križevcima pod nazivom „Osijek-Križevcima, Križevci-Osijeku“. Idućih godina Orkestar je redovito nastupao na Festivalu tamburaške glazbe u Osijeku osvajajući redom zlatne plakete „Tambura Paje Kolarića“. Iako su se kroz godine mijenjali dirigenti, zadržan je visok nivo kvalitete i rezultata iz čega se može zaključiti da je Orkestar zahvaljujući svojoj pedagoškoj tradiciji zadržao kvalitetu i vještinu. Na Festivalu hrvatske tamburaške glazbe dodjeljuje se statua „Zlatna tamburica“, rad akademskog kipara Marijana Sušca, koja predstavlja nagradu zaslužnim pojedincima za promicanje tambure i tamburaške glazbe. Od 1994. godine dodjeljuje ju *Glas Slavonije*, pri čemu ističemo kako je 2004. godine dodijeljena Ivanki Konfic, a 2010. godine Stjepanu Fortuni.

Od 1993. godine Orkestar redovito sudjeluje i na natjecanjima učenika i studenata glazbe u Organizaciji Hrvatskog društva glazbenih i plesnih pedagoga gdje osim jedne druge i jedne treće redom osvaja prve nagrade. U dva navrata (1999. godine pod vodstvom Stjepana Fortune i 2009. godine pod vodstvom Matije Fortune) Tamburaški orkestar sudjelovao je na Europskom glazbenom festivalu za mlade u Neerpeltu (Belgija) gdje je na oba natjecanja osvojio 1. nagradu, 1999. godine s epitetom *summa cum laude*, a 2009. godine *cum laude*. Tamburaškom orkestru dodijeljena su i dva iznimno važna priznanja na razini Grada i Županije: Zlatna plaketa Grada Križevaca za promicanje hrvatske glazbene kulture na području križevačke općine i drugih dijelova Hrvatske te Nagrada za doprinos ugleda i promocije Koprivničko-križevačke županije u zemlji i svijetu.

2.6. VODITELJI TAMBURAŠKOG ORKESTRA

Stjepan Fortuna, rođen je 16. srpnja 1955. godine. Uz prekide u razdoblju od 1976. do 1978. godine vodio je Tamburaški zbor križevačke glazbene škole, a od 1978. godine preuzeo je vođenje Tamburaškog orkestra škole i na tom mjestu bio je sve do 2009. godine. U tamburaškim krugovima opisan je kao vrsni glazbeni pedagog, znalac praktičar te kao jedan od vodećih i najtrofejnijih tamburaških dirigenata. S Orkestrom je osvojio mnoge nagrade i najviša priznanja, a od 1990. godine postao je i voditelj Komornog sastava tambura s kojim je također redovito osvajao prve nagrade. Za svoj rad primio je brojna priznanja i nagrade,

primjerice u tri navrata priznanje Grada Križevaca, pa Priznanje ministra prosvjete i športa kao i *Zlatnu tamburicu*.

Matija Fortuna, rođen je 6. prosinca 1985. godine. Diplomirao je glazbenu teoriju, a kasnije i orkestralno dirigiranje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. U lipnju 2016. godine u klasi profesora Uroša Lajovica završio je poslijediplomski studij dirigiranja na Akademiji za glazbenu i primijenjenu umjetnost u Beču. U školskoj godini 2009./2010. vodio je Tamburaški orkestar Glazbene škole Alberta Štrige i Komorni sastav tambura s kojima je osvojio prve nagrade na natjecanjima. Za izvrsne rezultate u radu s učenicima primio je nagradu Agencije za odgoj i obrazovanje.

Igor Kudeljnjak, rođen je 15. svibnja 1979. godine. Diplomirao je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, 8. odsjek te stekao zvanje profesora glazbene kulture. Suradivao je s mnogim tamburaškim orkestrima i društvima. Trenutno je zaposlen na Hrvatskoj radioteleviziji: svira u Tamburaškom orkestru Hrvatske radiotelevizije, a istodobno kao vanjski suradnik radi i kao učitelj tambure u Glazbenoj školi Alberta Štrige. Od 2010. godine dirigent je Tamburaškog orkestra Škole i mentor Komornog sastava tambure. Dobitnik je brojnih priznanja i nagrada, bilo kao svirač, bilo kao učitelj. Također je aktivan i u radu udruga koje se bave promicanjem obrazovanja i kulture ili organizacijom festivala te humanitarnim radom.

3. ZAKLJUČAK

Tijekom svog uspješnog djelovanja, članovi i voditelji Tamburaškog orkestra uložili su puno vremena, znanja i truda i dali svijetli primjer mladima da se vježbom i zalaganjem može doći do sjajnih rezultata. U Orkestru se razvijala ljubav prema glazbi i umjetnosti te smisao za lijepo. S pravim pedagoškim pristupom i velikim entuzijazmom nastavnici i dirigenti uspjeli su stvoriti tamburaški orkestar koji po svemu zauzima visoko mjesto u kvaliteti skupnog muziciranja. Nažalost, mnogi članovi školskih tamburaških orkestara žele se kasnije uključiti u omladinske orkestre, ali nemaju svi prilike jer je takvih orkestara vrlo malo ili ih gotovo nema. Pojedinci nađu mjesto u nekom KUD-u, ali se većina njih prestane baviti tamburom. Zbog toga svi tamburaši i ostali zaljubljenici u tamburu trebaju čekati da se neke prilike pojave.

4. SAŽETAK

Glavni nositelji tamburaške svirke danas jesu pojedinci ili skupine koje djeluju u okviru kulturno-umjetničkih društava te tamburu nastoje očuvati kao narodno glazbalo za svoju užu sredinu. Zato je vrlo važno obnavljati običaje i ne potisnuti ih u zaborav. Budući rad školskih glazbenih ansambala ponajprije ovisi o stručnosti i sposobnosti nastavnčkog osoblja. Slaba literatura, nedostatak stručnosti te nepostojanje unificiranosti sustava glavni su problemi zašto tambure nema na akademskoj razini. U današnjem svijetu tambure još uvijek postoje mnoga neodgovorena pitanja; je li tambura samo i isključivo narodno glazbalo, kako je još više afirmirati na području umjetničke glazbe, i, konačno, kako našu tamburu i tamburašku glazbu predstaviti svjetskoj javnosti. To su samo neka pitanja na koja treba odgovoriti radi još veće i šire popularizacije tambure.

Ključne riječi: tambura, tamburaški orkestar, Križevci, Hrvatska

Key words: tamburitza, tamburitza orchestra, Krizevci, Croatia

5. POPIS LITERATURE

- Ferić, M. (2011.) *Hrvatski tamburaški brevijar*. Zagreb: Šokadija Zagreb;
- Leopold, S. (1995.) *Tambura u Hrvata*. Zagreb: Golden Marketing;
- Konfic, I., Konfic, L., Vukobratović, J. (2014.) *Tamburaški orkestar Glazbene škole Alberta Štrige Križevci*, Zagreb: HAZU;
- Kuhač Ksaver, F. (1994). *Ilirski glazbenici*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada;
- <<http://www.hrleksikon.info/>>
- <https://hr.wikipedia.org/wiki/Tambura_samica>
- <<https://sh.wikipedia.org/wiki/Agogika>>
- <<http://www.osijek1862.com/index.php/instrumenti/tambure>>